

6. Шенденрович Е. М. В Концертмейстерском классе: Размышления педагога / Е. М. Шендерович. – М. : Музыка, 1996. – 206 с.

Reference

1. Gusejnova L. V. Gotovnist' do instrumental'no-vy'konavs'koyi diyal'nosti: strukturny`j analiz [Elektronny`j resurs] / L. V. Gusejnova – Rezhy`m dostupu do resursu: http://www.gnpu.edu.ua/files/VIDANNIY/Visnik_18/V18_60_63.pdf.
2. Ljubomudrova N. A. Metodika obuchenija igre na fortepiano: ucheb. posobie / N. A. Ljubomudrova. – M., 1982. – 143 s.
3. Petrushin V. I. Muzykal'naja psihologija: Uchebnoe posobie dlja vuzov / V. I. Petrushin. – M.: Akademicheskij proekt; Triksta, 2008. – 400 s. – (Izd-e 2-e).
4. Timakin E. M. Vospitanie pianista: Metodicheskoe posobie / Timakin E. M. – M.: Sovetskij kompozitor, 1989. – 144 s. – (Izd-e 2-e).
5. Cagarelli Ju. A. Psihologija muzykal'no-ispolnitel'skoj dejatel'nosti: Uchebn. posobie / Ju. A. Cagarelli. – S-Pb.: Kompozitor, 2008. – 212 s.
6. Shendenrovich E. M. V Koncertmeisterskom klasse: Razmyshlenija pedagoga / E. M. Shenderovich. – M. : Muzyka, 1996. – 206 s.

Статья посвящена рассмотрению вопроса об особенностях формирования исполнительского внимания будущего учителя музыки в процессе фортепианной подготовки. Автором статьи рассмотрена проблема исполнительского внимания, выявлена его функциональная связь с контролем исполнительных действий, освещены особенности ее формирования в контексте изучения различных дисциплин инструментально-исполнительского цикла.

Ключевые слова: исполнительское внимание, учитель музыки, фортепианная подготовка.

The article is devoted to the viewing of the question concerning the characteristics of the forming of performing attention of a future music teacher on different branches of instrumental-performing cycle in higher musical-pedagogical schools. The author of the article views the problem of the performing attention, discovers its functional connection to the control of performing actions. As the characteristics of its forming in the educational process in the context of kinds of the activity that take place in the piano preparation of the future music teacher are covered. To be exact: solo performance, private work on musical pieces, reading from the paper, accompanying, transposition, assembly playing etc. As the result of the conducted analysis of the science-pedagogical literature on the chosen problem, the author concludes that the performing attention of the future music teacher plays an extraordinary role on all the stages of his work: beginning from the acquaintance with the musical piece, in the process of its learning and working off (while solving such tasks as the sound of the instrument, phrasing, dynamical introduction, technical working off) and ending with its concert public performance.

Keywords: a performing attention, a future music teacher, a piano preparation.

УДК 378.011.3-051:784

Хуан Чанхао

ПЕДАГОГІЧНІ ПРИНЦИПИ ТА УМОВИ ВОКАЛЬНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ НА ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНИХ ЗАСАДАХ

У статті розглянуто принципи організації вокального навчання студентів на засадах особистісно-орієнтованого підходу, як-от зв'язок теоретичних знань з практикою; взаємодія чуттєво-наочних засобів; розвиток активності і творчої самостійності; педагогічний супровід розвитку у студентів вокальних умінь і навичок; організація концертно-сценічної діяльності на основі ціннісних орієнтацій на просвітницьку діяльність

Серед педагогічних умов цього процесу виділено когнітивні, аксіологічні та практикоорієнтовані умови, що реалізуються в процесі різноманітної і багатогранної педагогічної, виконавської та громадської діяльності факультету мистецтв. Дані напрямки не є ізольованими, вони взаємозалежні, і творчі результати діяльності студентів залежать від їх досягнень за всіма напрямками.

Ключові слова: *особистісно-орієнтований підхід, педагогічні принципи та умови, заняття з вокалу, майбутній учитель музики.*

Формування ключових компетентностей може розглядатися сьогодні як компонент особистісно-орієнтованої парадигми освіти, як концептуальної схеми, моделі постановки та вирішення проблем освіти, де визначається унікальна сутність кожної особистості (О.Хуторської). Важливішими ознаками особистісно-орієнтованого навчання вчені вважають уміння організувати навчання одночасно на різних рівнях складності, утвердження всіма засобами цінності емоційного благополуччя, позитивного ставлення до світу, тобто внутрішньої мотивації(О. Савченко). Це вимагає кардинальної зміни мети й ціннісних орієнтацій навчального процесу, оновлення змістового компонента і його гуманітаризації, перебудови технології та її гуманізації й демократизації, зміни методики діяльності педагога та розширення в ній технології співробітництва, коригування характеру навчально-пізнавальної діяльності учня як суб'єкта навчального процесу.

Сольний спів як вид творчої діяльності на всіх етапах (від початкового освоєння до вільного творчого висловлювання) активно впливає на сфери особистості – фізичну, психологічну, духовну, естетичну, комунікативну, гармонізуючи кожен з цих сфер і, що особливо важливо, їх взаємодію в процесі життя людини. Актуальність даної статті обумовлена тим, що в ній розглядаються педагогічні принципи та умови особистісно-професійного становлення майбутніх учителів музики у вокальному навчанні як один з найбільш визначальних аспектів професійної підготовки.

Базовими для обґрунтування проблеми професійно-особистісного становлення майбутнього вчителя є педагогічні дослідження І. Беха, С. Вершловського, Е. Зеєра, В. Кравцова, В. Радула, В. Сластьоніна тощо. Окремі аспекти професійної підготовки та професіоналізму вчителя музики висвітлено в працях Г. Дідич, Л. Коваль, Л. Масол, О. Олексюк, Г. Падалки, О. Ростовського, О. Рудницької та ін. Педагогічна наука має в своєму арсеналі дисертаційні роботи, присвячені проблемам професійно-особистісного становлення вчителів мистецьких дисциплін, зокрема досліджено теоретико-методичні основи професійної підготовки вчителя музики (Я. Сверлюк), професійне становлення вчителів мистецьких дисциплін (В. Орлов), професійно-особистісне становлення майбутнього вчителя музики (А. Петелін).

У роботах з теорії та методики музичного навчання(Л.Василенко, Л.Гавриленко, Л.Каменецька, О.Прядко, Г.Саїк, Л. Тоцька, Ван Лей, Лінь Хай, Ма Цзюнь, Сі Даофен, Цзін Нань, Чжай Хуань та ін.) розкриті питання методичної підготовки майбутніх учителів музики до співацької діяльності з учнями.

Водночас не обґрунтовано теоретичні та педагогічні умови, технології їх реалізації в освітньому просторі вищого навчального закладу, критерії та рівні особистісно-професійного становлення педагогів-музикантів на заняттях з вокалу.

Мета статті – розкрити педагогічні принципи та умови вокального навчання майбутніх учителів музики на особистісно-орієнтованих засадах.

Особистісно-орієнтований підхід має стати фундаментом для внутрішньої цілісності вокальної навчальної діяльності майбутніх учителів музики, тому необхідно сформулювати його провідні принципи, які стануть основними положеннями організації музично-педагогічної діяльності студентів на основі цілісності й спільності.

Принцип (від лат. *principium* – початок основа) у філософському словнику трактується з двох позицій: по-перше, як першооснова, те, що лежить в основі певної сукупності фактів, теорій, науки; по-друге, як внутрішні переконання людини, ті практичні,

моральні й теоретичні засади, якими вона керується в житті, в різноманітних сферах діяльності [3, с. 410].

Основними принципами організації вокального навчання студентів на засадах особистісно-орієнтованого підходу визначено наступні: зв'язок теоретичних знань з практикою; взаємодія чуттєво-наочних засобів; розвиток активності і творчої самостійності; педагогічний супровід розвитку у студентів вокальних умінь і навичок; організація концертно-сценічної діяльності на основі ціннісних орієнтацій на просвітницьку діяльність.

Принцип зв'язку теорії з практикою. Основою його є головне положення класичної філософії, згідно з яким практика – критерій істини, джерело пізнавальної діяльності. Правильно організоване виховання впливає з самого життя, нерозривно з нею пов'язано, готує підростаюче покоління до активної діяльності. Ефективність формування особистості залежить від включення її в трудову діяльність. Міцність зв'язку навчання з життям, теорії з практикою залежить від змісту освіти, організації навчально-виховного процесу, застосовуваних форм і методів навчання.

Практична реалізація цього принципу заснована на творчому дотриманні ряду правил, що ввібрали в себе теоретичні висновки і практичний досвід: показувати зв'язок розвитку науки і практичних потреб особистості; використовувати оточуючу дійсність як джерело знань і як сферу застосування теорії; використовувати зв'язок навчання у ВНЗ з виробничою практикою; доцільно використовувати проблемно-пошукові і дослідницькі завдання; поєднувати розумову діяльність з практичною; розвивати та переносити успіхи студентів з одного виду діяльності на інші; використовувати зв'язок навчання з життям як стимул для самоосвіти.

Принцип взаємодії чуттєво-наочних засобів. Наочність – один із принципів навчання, що передбачає вивчення матеріалу на основі живого й безпосереднього сприймання навчальних явищ, навчального процесу, засобів дії або їхніх зображень, які студенти за планом мають засвоювати. У процесі створення образу сприймання навчального об'єкту поряд з відчуттям беруть участь пам'ять та мислення. Образ об'єкта, що сприймається, є наочним лише тоді, коли студент аналізує та осмислює об'єкт, співвідносить його зі знаннями, які він вже має. Наочний образ виникає не сам по собі, а в результаті активної пізнавальної діяльності людини. Ступінь наочних образів уявлення може бути різним, залежно від індивідуальних особливостей людини, рівня розвитку її пізнавальних здібностей і знань, а також від вихідних образів сприймання.

Про важливість наочності для навчання вказували І. Песталоцці, К. Ушинський та ін. К. Ушинський стверджував, що діти мислять формами, кольором, звуками, відчуттями. Таке сприйняття наочності дало йому можливість сформулювати: ефективність навчання підвищується зі збільшенням використання в навчанні кількості аналізаторів (органів чуття). Більше того, чуттєві засоби є засобами наочності.

Принцип активності та творчої самостійності є немовби похідним від принципу мотивації. Активність – важливіша умова досягнення цілі в освіті і тому її можна вважати основоположною категорією дидактики (І. Зязюн). Вона є однією з умов досягнення успіху, в основі якої лежить змістовна мотивація, спрямована на участь у навчально-пізнавальній діяльності. Активність виражається в усвідомленні цілей навчання, плануванні і організації власної діяльності, умінні її контролювати, виявляти інтерес до професійних знань, прагненням досягати поставленої мети в межах заданого часу.

Принцип активності деякі вчені визначають як принцип самостійності (В. Оконь). Проте ніяких суперечностей тут немає. Просто одним із головних показників активності та свідомості навчання є самостійні навчально-пізнавальні дії суб'єктів учіння. Активність й свідомість в навчанні досягаються наступними шляхами: створенням позитивного уявлення про майбутню професійну діяльність; формуванням розуміння студентами смислу професійної освіти й, відповідно, на цій основі інтересу до професійних знань, навичок і вмінь; виробленням мотивації учіння та майбутньої професійної діяльності; спонуканням студентів до адекватної оцінки власних дій, вчинків, виховання звичок самоаналізу й самоконтролю та потреби самовдосконалення; створенням під час навчання проблемних

ситуацій, що потребують самостійних, творчих і активних дій, та залучення студентів до їх розв'язання; використанням діалогічних методів навчання, які формують і розвивають самостійність, творчість і активність; стимулюванням колективних форм роботи, взаємодії в учінні; організацією навчання в умовах змагання, стимулювання ініціативи і творчості; проблемністю викладання навчального матеріалу; використанням отриманих професійних знань, навичок і вмінь у практичній діяльності; диференціацією навчального матеріалу відповідно до розумових і фізичних можливостей і здібностей учнів; умінням педагога відчувати психічний стан студентів тощо.

Принцип педагогічного супроводу і особистісного розвитку студента набуває особливої ваги в сучасній педагогічній теорії і практиці стосовно вищих навчальних закладів. Аналізуючи деякі аспекти трактування педагогічного супроводу М. Рожковим, Є. Казаковою, М. Шакуровою, визначаємо його як цілісну, системно організовану педагогом діяльність студента, у процесі якої створюються соціально-психологічні та педагогічні умови його успішного навчання і розвитку в освітньому середовищі вищого навчального закладу, що сприяє прийняттю суб'єктом оптимальних рішень в різних ситуаціях життєвого вибору. Принципом організації технології педагогічного супроводу є взаємодія того, хто супроводжує і того, кого супроводжують. Т. Ковальова висвітлює особливий тип гуманітарного педагогічного супроводу – тьюторський супровід. На думку дослідниці, тьютор – це педагог, який діє за принципом індивідуалізації та супроводжує побудову особистістю своєї індивідуальної навчальної програми. Педагогічний супровід виконує ряд функцій: інформаційну (інформування учасників освітнього процесу з питань специфіки навчання іноземних студентів у ВНЗ); діагностичну (виявлення вихідного рівня підготовки студента-іноземця до навчання у ВНЗ з метою його підвищення і корекції, повторна його діагностика з метою фіксації змін та якісного складу особистісних ресурсів (особистісно-психологічних процесів, акцентуалізації характеру)); навчальну (навчання основам майбутньої професії); особистісно-розвивальну (розвиток основних компонентів соціальної компетентності, актуалізація особистісних ресурсів, необхідних у здійсненні професійної діяльності, активності з використанням різних методів, форм) [1].

Принцип організація концертної-сценічної діяльності на основі ціннісних орієнтацій на просвітницьку діяльність. Функціонування культурно-дозвіллевих інститутів, діяльність яких детермінується динамікою розвитку сучасного суспільства і культурного простору, має актуалізуючий вплив на розвиток духовних цінностей та орієнтирів майбутніх учителів музики шляхом створення умов для творчої особистої свободи і утвердження позицій самодостатності. Водночас, зміни, що відбуваються у соціокультурному просторі, виокремили ряд протиріч, вирішення яких пов'язане, насамперед, з підвищенням культури майбутнього фахівця, формуванням її духовного потенціалу та регуляцією гуманістично-цінних відносин з дійсністю, що дозволяє виробити нове світоглядне бачення, свідоме особистісне ставлення до культуротворчого процесу, де особливого значення набуває концертно-сценічна діяльність на основі ціннісних орієнтацій на просвітницьку діяльність.

Дослідження проблеми формування ціннісних орієнтацій молоді засобами концертно-сценічної діяльності ґрунтується на фундаментальних засадах гуманізму, загальнолюдських моральних цінностей (Г.Сковорода, І. Огієнко, К. Ушинський, Т. Шевченко, І. Франко, В. Сухомлинський та ін.), розгляді ціннісних орієнтацій як джерела розвитку мотивації до конкретної соціальної діяльності (К. Альбуханова-Славська, А. Здравомислов, М.Каган, Л. Коган, О. Леонт'єв, В. Ядов та ін.), на концептуальних положеннях формування ціннісних орієнтацій у художньо-творчій діяльності (В. Василенко, В. Дряпіка, М. Лещенко, О. Олексюк, О. Рудницька та ін.), основах становлення творчої особистості (Г. Батіщев, І. Бех, І. Зязюн, П. Кравчук, О. Щолокова та ін.), взаємодії театрального і педагогічного процесу на головних позиціях системи К. Станіславського та В. Немировича-Данченка (Л.Курбас, П.Саксаганський, М. Терещенко та ін.).

Будь-яка система, в тому числі, і педагогічна, може успішно існувати і розвиватися в певних, необхідних саме цій системі, умовах. Вченими встановлено, що саме педагогічні

умови, їх комплекс сприяють ефективному формуванню будь-якої якості особистості (Ю. Бабанський, Н. Кузьміна та ін.).

Педагогічні умови визначаються дослідниками як педагогічно комфортне середовище (А. Белкін, Л. Качалова), як комплекс заходів у навчально-виховному процесі, який забезпечує досягнення тих чи інших якостей учнів (Є. Коротаєва, Н. Яковлева), як наявність необхідних для розвитку учнів обставин (Т. Мінакова) тощо. Все розмаїття умов може бути структуровано і об'єднано у три великі групи: 1) когнітивні – такі умови, при яких інтенсифікується сам процес засвоєння знань; 2) аксіологічні – при яких стимулюються мотиваційні механізми навчання і активно формується ціннісне ставлення і установка на саморозвиток; 3) практикоорієнтовані – спрямовані на створення навчально-розвиваючих моделей професійної (в даному випадку -вокально-виконавської) діяльності, актуалізацію навчального співробітництва, розвиток комунікативної свободи.

Створення на заняттях з вокалу педагогічних умов, що сприяють розвитку якостей, які в своєму сукупному вигляді визначаються як конгруентність, передбачає: активізацію суб'єктної позиції особистості педагога, розвиток його мотивації; засвоєння педагогами інтегрованих теоретичних, методичних і практичних знань, оволодіння вміннями формування внутрішнього балансу майбутнього учителя музики на заняттях вокалом; посилення ролі дослідницького елемента педагогічної діяльності.

Отже, сформульовано провідні педагогічні принципи та умови, що стануть основними положеннями організації вокального навчання майбутніх учителів музики на особистісно-орієнтованих засадах та реалізуються в процесі різноманітної і багатогранної педагогічної, виконавської та громадської діяльності студентів факультету мистецтв.

Предметом подальшого наукового пошуку може стати розробка організаційно-методичної системи вокального навчання майбутнього учителя музики на особистісно-орієнтованих засадах.

Література

1. Ковалева Т.М. Гуманитарные технологии и тьюторская практика // Открытое образование и региональное развитие: образование как сфера интересов инновационных сообществ. Материалы 6 Всероссийской научно- практической тьюторской конференции. – Томск, 2002.
2. Орлов В. Ф. Професійне становлення майбутніх вчителів мистецьких дисциплін: теорія і технологія: [монографія. ред. І. А. Зязюна] / Валерій Федорович Орлов. – К.: Наукова думка, 2003. – 262 с.
3. Філософський енциклопедичний словник. – К.: Арабіс, 2002. – 744 с.

References

1. Kovaleva T.M. Gumanitarnyye tekhnologii i t'yutorskaya praktika // Otkrytoye obrazovaniye i regional'noye razvitiye: obrazovaniye kak sfera interesov innovatsionnykh soobshchestv. Materialy 6 Vserossiyskoy nauchno- prakticheskoy t'yutorskoy konferentsii. – Tomsk, 2002.
2. Orlov V. F. Profesiynne stanovlennya maybutnih vchitelliv mistetskih distsiplin: teoriya i tehnologiya: [monografiya. red. I. A. Zyazyuna] / Valeriy Fedorovich Orlov. – K.: Naukova dumka, 2003. – 262 s.
3. Filosofskiy entsiklopedichniy slovník. – K.: Arabis, 2002. – 744 s.

В статье рассмотрены принципы организации вокального обучения студентов на основе личностно-ориентированного подхода, а именно: связь теоретических знаний с практикой; взаимодействие чувственно-наглядных средств; развитие активности и творческой самостоятельности; педагогическое сопровождение развития у студентов вокальных умений и навыков; организация концертно-сценической деятельности на основе ценностных ориентаций на просветительскую деятельность.

Среди педагогических условий этого процесса выделены когнитивные, аксиологические и практикоориентовани условия, которые реализуются в процессе

разнообразной и многогранной педагогической, исполнительской и общественной деятельности факультета искусств. Данные направления не являются изолированными, они взаимосвязаны, и творческие результаты деятельности студентов зависят от их достижений по всем направлениям.

Ключевые слова: личностно-ориентированный подход, педагогические принципы и условия, занятия по вокалу, будущий учитель музыки.

In the article principles of the organization of vocal training of students on the basis of the person-oriented campaign, namely: connection of theoretical knowledge with practice are considered; Interaction of sensory-visual means; Development of activity and creative independence; Pedagogical support of the development of vocal skills for students; Organization of concert-stage activities on the basis of value orientations for educational activities.

Pedagogical conditions of formation of personal and professional skills of future music teachers in the classroom singing, among which were identified cognitive, axiological and practically oriented conditions implemented during diverse and multifaceted teaching, performance and public activities of the Faculty of Arts. These areas are not isolated, they are interrelated and creative performance of the students depend on their achievements in all areas. Thus, the teacher directing activities not only ensures the intensification of the process of learning, which, of course, is its main feature, but also provides educational and concert and performing activities, as well as in teaching students regularly appear (as solo and ensemble) on credits and examinations, participate in social and public events - patronage and charity concerts together with other educational institutions, cultural events, festivals and competitions. Thus, in all areas of the faculty of arts in addition to mastering the necessary professional knowledge and skills, students are able to value attitude formation, setting the self-development, stimulation of motivational mechanisms training, creation of educational and developmental patterns of communication freedom.

Creating a class vocal pedagogical conditions contributing to the development of qualities which in their aggregate form defined as congruence, provides: activation subjective position of the individual teacher development motivation; teachers integrated mastering theoretical, methodological and practical knowledge, mastering the skills of the internal balance of future music teachers in the classroom vocals; strengthening the role of the research element of educational activity.

Keywords: personal-oriented approach, pedagogical principles and conditions, vocals, future music teacher.

УДК 378.011

Хуан Ханьцзе

СУТНІСТЬ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ ДО СЦЕНІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА

Готовність майбутнього вчителя музики до сценічного партнерства аналізується у невід'ємно від ансамблевого виконавства. Підкреслюється, що ансамблеве музикування акумулює різні аспекти розвитку професійно необхідних комунікативних умінь майбутнього музиканта-вчителя. Колективний характер ансамблевої творчості розглядається у діалектиці з індивідуальною самореалізацією кожного з партнерів. Доведено процесуальний характер і трифазовість готовності до сценічного партнерства. У структурі готовності виокремлено когнітивно-рефлексивний, діяльнісно-операційний, мотиваційно-вольовий, комунікативний компоненти .

Ключові слова: майбутній учитель музики, готовність до сценічного партнерства, ансамблеве виконавство, сценічний виступ.

Суперечливість світових соціокультурних процесів загострили проблеми комунікації і взаєморозуміння людей (Декларація ЮНЕСКО про культурне багатоманіття та ін.). Це